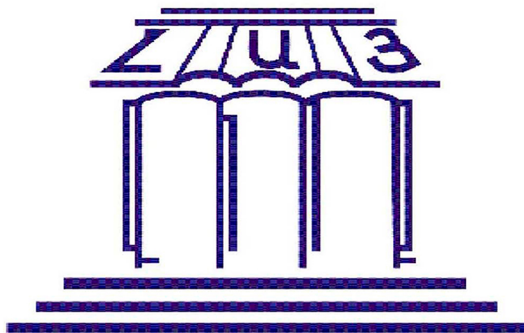

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

336.2

Մ- 67

ՄԻ ԹՈՂՆԵՔ
ԿՈՐ ՀԱՐԿԱՊԱՐՏՔ
ԳՈՅԱՆԱ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ Ա.Ս.Ֆ.Խ.Զ. ՖԻՆԺՈՂԿՈՄԻ

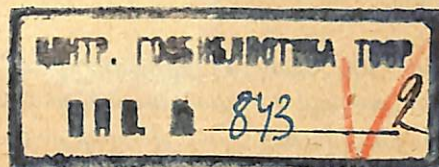
ԹԻՖԼԻՍ — 1926 թ.

336.2

5-61

15 JAN 20 1950

336.2/6

Ցարական կառավարության, մեհենվիկների,
դաւենակների յեվ մուսավաքիսների ժառանգությունը

Այժմ վնչ վարի համար գալտնիք չե, թե բանվորագյուղացիական կառավարութիւնը իր գոյութիւն առաջին որերից կանգնել եր այնպիսի դժվարութիւնները, այնպիսի արգելքների և վտանգների առաջ, վոր վնչ միայն բուրժուազիան, այլ և բանվորներից ու գյուղացիներից շատերը չեյին հավատում խորհրդային իշխանութիւն վերջնական հաղթանակին:

Ցարական կառավարութիւնից, իսկ Անդրկովկասում նաև մենշևիկներից, դաշնակներից ու մուսավաթիստներից խորհրդային պետութիւնը ժառանգութիւն ստացալ մի անտեսութիւն, վորը քայքայվել, ավերվել եր իմպերիալիստական (նվաճողական) պատերազմի պատճառով, Հայաստանի ու Վրաստանի միջև ծագած պատերազմի հետեանքով, անգլիական տիրապետութեամբ և դեմոկրատիկ Անդրկովկասի այլ «հրաշալիքներով»:

խորհրդային միութիւն ամեն մի բանվոր, ամեն մի գյուղացի շատ լավ գիտե, թե իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ ցարական մինիստրները, բուրժուազիան և կալվածատերերը վորքան հարստութիւն ու արժեքներ (արժեքավոր իրեր) ուղարկեցին արտասահմանյան բանկերը, նախազգալով ցարական իրավա-

կարգի մոտալուտ անկումը: Տասնյակ միլիոնների ժողովրդական արժեքներ տառավ իր հետ՝ արտասահման փախած՝ Վրաստանի մենշևիկյան կառավարությունը, դրանից ավելի պակաս հարստություն չտարան իրենց հետ և չյուրացրին՝ Հայաստանի դաշնակցական ու Ադրբեջանի մուսավաթիստ կառավարությունները:

Իսկ վորքան գյուղեր ու քաղաքներ են վոչնչացել և յերկրի յերեսից ջնջվել ազգային այն թշնամանքի, ազգային այն պատերազմների ու կոտորածների պատճառով, վորի սերմերն այստեղ՝ Անդրկովկասում ցանկցին մուսավաթիստները, դաշնակները և մենշևիկները:

Այս բոլոր կառավարությունները ժողովրդի գրպանից քամել, հանել են հարյուրավոր ու հազարավոր միլիոն ուլերիների վոսկի այն պատերազմների համար, վորոնք մղվում էին վոչ թե աշխատավորների ոգոխն, վոչ թե բանվորների և գյուղացիության շահերի համար, այլ գործարանատերերի ու կալվածատերերի անկուշտ ազահություն պատճառով: Թե ցարական կառավարությունը, թե Անդրկովկասի այսպես կոչված՝ «գեմոկրատիկ» կառավարությունը հսկայական գումարներ էին կորցում, հանում բանվորության ու աշխատավոր գյուղացիության միջից, և դրանց մի մասը լեցնում էին իրենց գրպանները, իսկ ավելի խոշոր մասը լեցնում էին արտասահմանյան կապիտալիստների գլուխները և գործադրում էին պատերազմական նպատակների համար: Այս բոլորի հետևանքը լինում էր այն, վոր հիշյալ կառավարություններն անհամեմատ ավելի ծախսեր էին ունենում, քան յեկամուտ ունեին: Վորպեսզի իրենց այդ ծախսերը ծածկեն, նրանք ստիպված էին լինում դիմել տպագրական մամուլի

ուղևությանը, վոր թղթադրամ էր տպում: Վորքան ավելի էին աճում պետական ծախսերը, այնքան ավելի շատ էին տպում թղթադրամներ, այնքան ավելի ու ավելի ընկնում, էր նրանց արժեքը:

Ահա թե վորպիսի ժառանգություն ստացավ Սորհրդային իշխանությունը ցարական Ռուսաստանի և գեմոկրատիկ Անդրկովկասի նախկին կառավարություններից. ավերված ֆաբրիկաներ ու գործարաններ, խանդաված փոխադրության միջոցներ (տրանսպորտ), քաղաքանոց գյուղեր և քաղաքներ, փչացած գյուղական տնտեսություն, պետական դատարկ գանձարկղներ և անարժեք ու սր ավուր ընկնող թղթե ուլերի:

Սորհրդային պետության սուղին տարիներ

Բանվոր դասակարգը և գյուղացիությունն ստիպված էին հենց առաջին օրերից իրենց կրծքով պաշտպանել Սորհրդային իշխանությունը՝ ամեն կողմից արշավող թշնամիներից: Ավելի, քան յերեք տարի, առանց ընդմիջումի ու հանգստի, Բանվորա-Գյուղացիական կառավարությունը իր խանգարված տրանսպորտով, ավերված գործարաններով, անընդհատ կռվում էր իր գոյության համար, նեղված ցրտից ու սովից, և քսանմեկ թվին միայն, ռազմաճակատներում հաղթելով, վերջ տալով թշնամիներին, նա կարողացավ սկսել, ձեռք զարկել խաղաղ տնտեսական շինարարությանը: Պատերազմի հիշյալ տարիներն ավելի ևս ձգեցին մեր ուլերու արժեքը: Հինգ միլիոնանոց բանակն ու սովյալ քաղաքները պահելու, պատերազմական կարիքները հոգալու, տարափոխիկ հիվանդությունների դեմ կռվելու

42881-63

հետ կապված հսկայական ծախսերը, վոր կրում եր մեր պետութիւնը, ստիպված եյինք լինում ծածկել թղթագրամներ տպելով՝ այսինքն՝ ամխիայով:

Եմիսիան – ամենածանր հարկն է

Թղթագրամներ տպելն ու շրջանառութեան դնելը (եմիսիան) — ամենածանր հարկն է: Այդ հարկը այնքան ծանր ու մեծ է, վոր վնչ մի բանվոր չի կարող հաշվել, թե դա նրան ինչ է նստել: Վաղուց չե, վոր Հայաստանում, Վրաստանում ու Ադրբեջանում դրվել եյին թղթագրամներ տպելու մամուլներ, վորոնք դրամի հեղեղ եյին բաց թողնում: Որ ավուր, ժամ առ ժամ ընկնում է թղթի ուղբու գինը: Ասենք, որինակ, գանձարանից բաց են թողնում մի ուղբու, մինչև այդ ուղբուն կը հասնի գավառական քաղաք, կամ ել ավելի հեռու տեղ՝ մի ինչ վոր խուլ անկյուն, նա կիսով չափ, իսկ հաճախ՝ կեսից ել ավելի, կորցնում է իր արժեքը: Գյուղացին իր հացահատիկը, խաղողը կամ բուրդը ծախում է մի ուղբու, իսկ մինչև այդ ուղբուն կը բերի քաղաք, վորպեսզի գնի իր տնտեսութեան համար անհրաժեշտ այս ու այն բանը, այդ ուղբուն արդեն հիսուն կոպեկ ել չարժե: Նույն բանն եր կատարվում նաև բանվորների ու պաշտոնյաների հետ. նրանց ստացած ուճիկը որ ավուր, ավելի ու ավելի կորցնում եր իր գինը, դրամի արժեքն ընկնելու պատճառով, և այն բանը, վորի համար նրանք յերեկ վճարում եյին հարյուր, այսօր վճարում են արդեն յերկու հարյուր ուղբու, իսկ ամսի վերջին նրանց ամբողջ ուճիկը մի կոպեկ ել չարժե: Այդ բանը իր կաշու վրա

փորձել է Հայաստանի, Վրաստանի ու Ադրբեջանի յուրաքանչյուր բանվոր և գյուղացի: Բայց չափազանց մեծ քանակութեամբ թղթագրամներ բաց թողնելը փաստում եր վոչ միայն աշխատավորներին, այլ և թունավորում եր ժողովրդական ամբողջ տնտեսութիւնը և հնարավորութիւն չեր տալիս կարգի ձգելու այն: Տուժում եր արդյունաբերութիւնը, տուժում եր գյուղական տնտեսութիւնը, տուժում եր պետական ամբողջ մեքենան (մեխանիզմը), վորովհետև դժվար է հաշիվ կազմել՝ հիմնվելով անկայուն դրամների վրա: Վնչ մի գործարան, վոչ մի պետական տրեստ կամ կոոպերատիվ չգիտեր, թե քանի գնահատի իր ապրանքները և ինչ գնով ծախի դրանք: Այն բանը, վոր այսօր ծախում ես դու մի ուղբու, վաղը նույն բանը առնում ես յերկուսով: Այդ պատճառով ահա, ճիշտ կըլինի եմիսիան նույնպես անվանել հարկ, այն ել այնպիսի հարկ, վորն իր ամբողջ ծանրութեամբ ընկնում է աշխատավորութեան վրա և քայքայում է ամբողջ պետական ու ժողովրդական տնտեսութիւնը:

Ինչի՞ համար են գանձվում հարկեր Խորհրդային պետության մեջ

Ամեն մի պետութիւն ունի խոշոր պարտականութիւններ, վորոնք պահանջում են խոշոր ծախսեր: Բուրժուական պետութիւնը, այսինքն՝ այն պետութիւնը, վորտեղ իշխանութեան գլուխը կանգնել են կալվածատերերն ու բուրժուազիան, հիմնում է իր իշխանութիւնն այնպես, վորպեսզի ամենահեշտ և ամենից լավ ձևով կարողանա լցնել, հարստացնել իր գլու-

պանը՝ աշխատավորների հաշվին: Բուրժուական պետութիւնը պահում եր վստիկանութիւն և ժանդարմներ, վորոնց ոգնութեամբ նա խեղդում եր բանվոր դասակարգն ու գյուղացիութիւնը, շինում եր համալսարաններ, վորտեղ սովորում եյին գործարանատերերի ու կալվածատերերի զավակները: հիմնում եր ապարանքներ (պալատներ) և կուրորաներ (բժշկվելու ամառանոցներ), վորտեղ քեֆով ապրում ու հանգստանում եյին բուրժուազիայի ընտանիքները, և այդ ամենը գործարանային բանվորներին ու աշխատավոր գյուղացիութիւնը կողոպտելու միջոցով: Չնչին աշխատավարձ, անվերջ հարկեր ու ապուրինի տուրքեր, անիրավունակութիւն (իրավունքից զուրկ լինելը) — ան աշխատավոր մարդու վիճակը բուրժուական պետութեան մեջ: Հարկերի ամբողջ ծանրութիւնը, ամբողջ բեռը ընկած եր գյուղացիների ու բանվորների վրա: խսկ ամբողջ հարստութիւնը, կյանքի բոլոր բարիքները վայելում եր բուրժուազիան:

Բոլորովին ուրիշ բան ե խորհրդային պետութեան մեջ. ճիշտ ե, խորհրդային պետութեանն ել միջոցներ են պետք, խորհրդային պետութեանն ել յեկամուտներ են հարկավոր, բայց միանգամայն այլ՝ հակառակ նպատակների համար: Մենք արդեն ասացինք, թե վորքան ջանք թափեց բանվոր-գյուղացիական իշխանութիւնը, վորպետեղի հետ միի պրոլետարական պետութեան թշնամիներին հարձակումը: Բայց քաղաքացիական պատերազմի այդ տարիներն արդեն անցել են. այժմ մեր իշխանութիւնն ամբողջապես զբաղված ե մեր յերկրի տնտեսութիւնն ու արդյունաբերութիւնը վերականգնելու հոգսով: Անդրկովկասի յուրաքանչյուր բանվոր,

յուրաքանչյուր գյուղացի դիտե այն մեծ շինարարութեան մասին, վորով զբաղված ե մեր պետութիւնը: Հերիք ե մասնաւոր չել ներկայումս կառուցվող (շինվող) Ջեմո-Ավճալյան ջրա-էլեքտրո-կայանը և Ողուզեթի յերկաթուղին Վրաստանում, Բագու-Ջուլֆայի յերկաթուղին Ադրբեջանում, նորերս բացած Երևակի ջրանցքը Հայաստանում ու առհասարակ վոսոգնու (ջրիւ) կարգը վերականգնելու աշխատանքները և ուրիշ շատ ու շատ նման ձեռնարկութիւններ, վորպետեղի հասկանալի դատնա, թե խորհրդային իշխանութեանը ինչի համար են պետք խոշոր միջոցներ:

Հսկայական միջոցներ են հարկավոր՝ վերականգնելու գյուղական տնտեսութիւնը, զարգացնելու ծխախոտագործութիւնը, գինեգործութիւնը, շինելու նոր արաքտոր ու գյուղատնտեսական գործիքներ և այլն: Ձի կարելի մոռացութեան տալ մեր պետութեան կուլտուրական ու քաղաքական աշխատանքը, բանվորների ու գյուղացիութեան յերեխաների և պատանիների համար հարմարեցրած հազարավոր դպրոցները, բանվոր-գյուղացիական համալսարանները, ակումբները (կուլները) խրճիթ-ընթերցարանները, պետական ապարատի պահելը, հիվանդանոցները, սոցիալական ապահովութիւնը, վորոնք բոլորը միասին առած՝ պահանջում են հսկայական միջոցներ ու ծախսեր:

Յեւ վերջապես, պակաս ծախսեր չի պահանջում նաեկարմիր բանակը — խորհրդային պետութեան պաշտպանը, վորի մասին այժմ ել վոն մի բոպե մենք չպիտի մոռանանք, վորովհետեւ համաշխարային բուրժուազիան վոն մի վարկյան չի դադարում յերազելու այն մասին, վորպետեղի վոնջացնի պրոլետարական իշխանութիւնը:

Այսպէս ուրեմն, յուրաքանչյուր պետութեան, իր գոյութեանը պահպանելու համար, կարիք ունի յեկամութեաների:

Մեր պետութեանը վերահսկող պիտի վերցնի այդ հսկայական միջոցները:

Պարզ ու հասկանալի չե, վոր այդ միջոցները պետք ե տա խորհրդային Միութեան ազգաբնակչութեանը հենց: Ահա թե հարկերը ինչ բանի համար են հարկավոր մեր պետութեան:

Հարկերն ի՞նչպէս ստեղծեցին կայուն ուրբի

Այժմ տեսներ, թե ինչպէս խորհրդային կառավարութեանը մտքեց զբաղական բարենորոգումը, վորպէսզի աշխատավորներին ազատի ընկնող թղթե ուրբու ծանր բեռից, վորպէսզի հաստատուն հող ստեղծի մեր արդյունաբերութեանը, մեր տնտեսութեանը առողջացնելու համար: այդ նպատակով ահա, նա ամենաճանր հարկը — եմիսիան փոխարինեց սովորական և չնչին հարկերով:

խորհրդային իշխանութեանը, հաղթական վերջացնելով քաղաքացիական պատերազմը, ձեռք դարկեց մի զգալի խնդրի. իր տնտեսութեանը կարգի բերել այնպէս, վորպէսզի առաջին բանվորա-գյուղացիական հանրապետութեանը շրջապատող կապիտալիզմը չհիւրեր նրան: Դրա համար կար միայն մի ճանապարհ. անցնելով խոշոր արդյունաբերութեան, տրանսպորտի և ֆինանսների գլուխը, այդտեղից հարկածել, ձեռք բեր-ժուազիային հենց նրա գենքով, այսինքն՝ ստիպել վորտեսզի կապիտալն աշխատի աշխատավորների պետութեան

ողտին, վորպէսզի նա կյանքի կանչի և գործի դնի յերկրի արտադրական այն բոլոր ուժերը, վոր պետութեանը ինքը անկարող եր այն ժամանակներում համախմբել:

Հասկանալի չե, վոր յերկրի մեջ գոյութեան ունեցող մասնավոր կապիտալի և ազատ առևտրի շնորհիվ, պետական ամբողջ տնտեսութեանը ել գրվեց զբաղական շրջանառութեան վրա: Դրամական տնտեսութեան հարցերը դարձան կենսական և կարևոր:

Այսպէս սկսեց մեր զբաղական տնտեսութեան վերականգնումը: Հետզհետե կրճատվում եր մեր զբաղական միջոցների անվերջ փոփոխումը. հետզհետե սկսեց կազմվել հաստատուն տնտեսական ծրագիր, սկսեցին կրճատվել հիմնարկների ուղղակի հաստիքները (շտատները), փակվում կամ անցնում եյին տնտեսական հաշվի նախկին ֆուսսաբեր ձեռնարկները, պետական բյուջեյից (պետական յեկամութեաների ու ծախսերի ծրագրից) հանվում եյին բազմաթիվ ծախսեր ու յեկամութեաներ և տրվում եյին տեղերին (տեղական բյուջեյին): Մի խոսքով, ճիշտ ե՛ր զգալիորոշումը, բայց ամեն կերպ կրճատվում եյին պետական յեկամութեաները, և մենք հետզհետե վարժվեցինք ապրել մեր միջոցների համեմատ ու հարմարվել մեր գրպանին:

Դրա հետ միաժամանակ պետք եր լինում մտածել նաե այն մասին, թե ինչպէս լցնենք մեր պետական այդ գրպանը, ինչպէս ավելացնենք մեր յեկամութեանը: Արդյունաբեր տնտեսութեանը հանդիսանում ե առողջ ֆինանսների, առողջ դրամի հիմքը:

Ամենից առաջ պետք եր մտածել այն մասին, վորպէսզի մեր ուրբին այլ ևս չընկներ, չկորցնէր իր արժեքը, կամ, գիտական լեզվով ասած, մեր ուրբին

պետք եր ստաքիլիզացիայի յենթարկել, այսինքն՝ անհրաժեշտ եր կայուն դարձնել այն:

Այդ բանին կարելի չե հասնել, գլխավորապես, յերկու միջոցով. մի կողմից՝ կրճատելով թղթադրամ տպող մամուլի աշխատանքը, մյուս կողմից՝ պետական գանձարան վերադարձնելով այն թղթադրամները, վորոնք արդեն բաց եյին թողնված:

Պետական ծախսերը կրճատելու, արդյունաբերության արտադրության ինքնարժեքը իջեցնելու յեվ պետական փոխառությունների շնորհիվ — հաջողվեց կրճատել թղթադրամ տպելը, իսկ հարկերի շնորհիվ — հաջողվեց գանձարան վերադարձնել շրջանառության համար բաց թողած դրամի մի մասը:

Այդ հանգամանքը հնարավորութիւն տվեց վերջապես քայլ առ քայլ անցնել՝ հաստատուն, կայուն դրամ բաց թողնելուն: Սկզբում յերևան յեկավ չերվոնցը, վորն ապահովված եր վոսկով ու արժեթղթերով, ապա հանդես յեկան արծաթե դրամները և գանձարանային տոմսերը (մեկ, յերեք և հինգ ուրբլիանոց թղթադրամները), վորոնք ազատ կարող են փոխարինվել չերվոնցով ու հնչուն դրամանիշներով:

Այնպես վոր ներկայումս մեր ունեցած կայուն դրամը, զգալի չափով, ձեռք ե բերված շնորհիվ հարկերի:

Բայց այդ կայուն դրամներն ել կարող են կորցնել իրենց գինն ու արժեքը, յեթե նրանք բաց կը թողնվեն անթիվ քանակությամբ: Նրանք արժեք ունեն այն ժամանակ միայն, յերբ բաց են թողնվում վորոշ չափով և բավարար կերպով ապահովված են: Իսկ վորպեսզի դրանք անարժեք չդառնան, պետք և ոգնության հաս-

նեն դարձյալ հարկերը: Վորքան ավելի շատ դրամ կը վերադառնա գանձարան հարկերի միջոցով, այնքան ավելի պակաս քանակությամբ կարելի չե բաց թողնել նոր դրամներ: Գանձարան վերադարձած դրամները նորից կարող են շրջանառության թողնվել:

Հարկ վճարելը — յուրաքանչյուր քաղաքացու պարտականությունն ե

Հարկերը պետական մյուս յեկամուտներից տարբերվում են նրանով, վոր կրում են, այսպես ասած, ստիպողական բնույթ, այսինքն՝ ազգաբնակչութիւնը հարկեր մտցնում ե վնչ թե կամովին — ինքնաբերաբար, այլ յենթարկվելով պետական իշխանության կարգադրութիւններին: Իսկ պետական իշխանութիւնը հարկը մտցնում ե վնչ թե իր բավականության համար, այլ հոգալու պետական այս կամ այն կարիքը: Այսպես որինակ, Անգլիայում հարկերը կազմում են պետական յեկամուտների համարյա միակ աղբյուրը:

Վոր հարկը չի կարող դուրեկան լինել հարկատուին, դա հասկանալի չե ինքն ըստ ինքյան: Բայց հարկը չի կարելի համարել չարիք, ինչպես և չի կարելի համարել այն բարիք: Հարկը — վո՛չ այդ ե, վո՛չ ել այն: Հարկը ուղղակի աւրաժեշտութիւնն ե, վորովհետեւ պետութեանը դրամ ե պետք՝ պետական իր ծախսերը ծածկելու համար: Իսկ դրամ ե պետք մասնավանդ մեր Խորհրդային պետութեանը, վորը պիտի վերականգնի ցարից ժառանգութիւնն ստացած ժողովրդական քայքայված տնտեսութիւնը և հոգա ազգաբնակչության կարիքները:

Խորհրդային Միության կյանքում հարկերը հանդիսանում են իբրեւ տնտեսության հիմք: Խորհրդային իշխանությունը պարզ ու վորոշ ասում է, թե ինչի՞ համար և ի՞նչ նպատակով է նա հարկեր սահմանում:

Նպատակը մի է — յերկիրը դուրս բերել, ազատել ըստ յայնչաժ տնտեսությունից:

Բայց դժբախտաբար, ստիպված ենք նկատել, վոր շատ քաղաքացիներ անուշադիր և անազնիվ վերաբերմունք են ցույց տալիս դեպի հարկերը: Մեր խոսքը վերաբերվում է թե քաղաքին, և թե գյուղին: Շատ քաղաքացիներ վո՛չ մի կերպ չեն կարողանում հրաժարվել ցարական ժամանակի իրենց սովորույթներից ու հայացքներից:

Ցարական ժամանակի հարկերը յեվ այժմյան հարկերը նույնը չեն:

Թեև այժմյան հարկերը թեթև չեն, բայց նրանք այնուամենայնիվ ավելի քիչ են, քան ցարական իշխանության ժամանակ յեղած հարկերը: Սրանք ավելի ծանր են յերևում ներկայումս այն պատճառով, վոր պատերազմի ու դրա հետ կապված ավերածության միջոցին մենք ամենքս աղքատացել ենք:

Ցարի ժամանակ ըլոր հարկերը ծանրացել էին աշխատավորների ուսերին: Յեվ ցարական կառավարությունը չեր մտածում, թե ո՛վ է նրանցից ավելի աղքատը, կամ ավելի հարուստը, ուստի ըլորին ել խուզում եր մի՛ մյրատով, միակերպ:

Իսկ Խորհրդային Իշխանության ժամանակ այդ գործը այլ կերպ է դրված. ավելի հարկ գանձվում է նրանից, ով ավելի յեկամուտ ունի. ավելի պակաս

հարկ՝ գանձվում է նրանից, ով ունի միայն միջին աշխատավորական յեկամուտ: Ով ավելի հեշտությամբ է դրամ վաստակում, նա ել պետք է ավելի դրամ տա Բանվորա-Գյուղացիական պետության կառնքների համար: Այդ որենքի հիման վրա յեն կազմված՝ հարկի մասին յեղած խորհրդային ըլոր որենքները: Այս ըլոր որենքներում անց է կացվում ազգաբնակչությունն ըստ կարողության ըածանելու սկզբունքը, յեվ միշտ ել արտանություններ կան ամենաաղքատների համար:

Ցարի ժամանակ հարկերը ծախսվում էին նրա պալատի քմահաճույքների վրա, անպետք պատերազմներ մղելու վրա, արտասահմանյան փոխառությունները ծածկելու համար և այլն:

Իսկ Խորհրդային Իշխանության հարկերը գանձվում են՝ յերկրի տնտեսական կյանքը յեվ առհասարակ ժողովրդական տնտեսությունը վերալանդնելու, կարգի ծգելու համար: Այդ բանը պիտի հասկանա ամեն մի գիտակից մարդ:

Յեթե լավ մտածենք Խորհրդային Իշխանության առաջադրած խնդիրների մասին, վորոնց նպատակն է բարորություն ստեղծել աշխատավորների համար, — բոլորովին հասկանալի կը դառնա, թե պրոլետարական պետության մեջ աշխատավորների շահերը նույնն են, ինչ վոր համապետական շահերը: Պարզ կլինի, վոր այժմ չկա — «մերը» և «ձերը», ինչպես դա կար ցարական Ռուսաստանում, այլ կա մի՛ ընդհանուր բան — աշխատավորական շահ, վորը կաղմում է մեր դժվարին աշխատանքի ամբողջ իմաստը:

Այդ պատճառով, յուրաքանչյուր ազնիվ քաղաքացի

պետք է հասկանա, վոր հարկեր վճարելն անհրաժեշտ է բանվորա-գյուղացիական պետութեան գոյութեան ու զարգացման համար:

Հարկ վճարելուց, աշխնքն՝ իր քաղաքացիական պարտքը կատարելուց, խոստովող ամեն մարդ հանգանք է գործում՝ ամբողջ ժողովրդի դիմաց: Հարկ չվճարելը: իր չկամութեամբ նա ոգևում է Խորհրդային Միութեան թշնամիներին յեվ գիտակցաբար չի կամենում ամրացնել պրոլետարական պետութունը:

Հարկ վճարելը — Խորհրդային պետութեան յուրաքանչյուր քաղաքացու պարտքն է:

Ի՞նչպես են գանձվում հարկերը

Հարկերը գանձելու գործում էլ Խորհրդային իշխանութունն ընդառաջում է աշխատավորներին:

Այժմ արդեն կարելի չէ ասել, վոր մեղանում հարկագրումը (հարկի տակ դնելը) աչքի չի ընկնում իր միանգամայն ճշտութեամբ: Հարկատուն ճիշտ է վաղորոք գիտե իր հարկային պարտականութիւնների մասին. նա առաջուց կարող է պատրաստվել՝ վճարելու իր հարկը և խուսափել տույժից, տուգանքներից ու բռնագանձումը կատարող պաշտոնյաների հետ անհաճո ընդհարումից:

Հարկը վճարելու ժամկետերը, հնարավորութեան չափով, հարմարեցրած են հարկատուների իրենց յեկամուտներն ստանալու ժամանակի հետ, յեվ վճարումն իրեն շատ խնայան առաջ չի բերում մեծ գլխացավանք:

Որինակի համար վերցնենք գյուղացուն: Ներկայումս գյուղացուց գանձվում է միայն պետական մի հարկ —

միասնական գյուղհարկ, վորի վճարման ժամկետերը հարմարեցրած են աշնանը և նոր տարու սկզբին: Աշնանը հողագործ գյուղացին հավաքում է իր բերքը և հնարավորութեամբ ունի, հացահատիկը ծախելով, վճարել հարկը, իսկ նոր տարուց հետո այն գյուղացիները, վորոնք զբաղվում են արհեստներով զբոսով (ոտար տեղում), աշխատանքից վերադառնում են տուն, հետները բերելով իրենց վաստակած դրամը: Թե՛ այս, և թե՛ այն զեպքում ժամկետերը հարմարեցրած են այնպիսի ժամանակամիջոցի, յերբ գյուղացին միջոցներ ունի՝ վճարելու իր հարկը:

Բացի այդ, Խորհրդային իշխանութունը թույլ է տալիս մի այնպիսի թեթևութուն, վորպիսին է հարկի վճարումը գյուղացիական փոխառութեան պարտատուներով: Յուրաքանչյուր գյուղացի հարկատու կարող է կամաց-կամաց ձեռք բերել եժան, մինչեվ անգամ նաեվ զեղչով, պարտատուս, յեվ դրանցով վճարել իր հարկը, վորով նա կշահի մինչեվ 15%:

Այնպես վոր հարկը վճարելու ճամկետների ու կարգի վերաբերմամբ բողոքելու հիմք չկա: Այժմ գրութեանը այն չէ, ինչպես եր յերկու տարի առաջ, յերբ գյուղացիներից շատ հարկեր էյին վերցնում, և վերցնում էյին տարբեր ժամանակամիջոցներում ու տարբեր հարկահանների՝ ձեռքով, ինչպես որինակ՝ Ֆինանսականը (գանձում եր համաքաղաքացիական հարկերը), պարենավորմանը՝ (պարենտուրքը), աշխտողկոմի հարկահանը՝ աշխատահարկը և այլն:

Այն ժամանակ իսկապես վոր գյուղացու հարկը վար եր. դեռ մի հարկ չվճարած վրա, յոր գաղտնիքը բողոք, և այդպես անվերջ:

Այժմ գործը կարգի յե ձգած: Յեթե վոր և ե դուրս-
կան վայրում տեղի յեն ունենում անճշտություններ՝
ժամկետները սահմանելու նկատմամբ, այդպիսի դեպքերի
մասին պետք է լուր տալ իշխանության բարձրագույն
ներկայացուցիչներին, և հանցավորները կատանան իրենց
արժանի պատիժը: Խորհրդային իշխանությունը չի սի-
րում հանաք անել այնպիսի պաշտոնյաների հետ, վորոնք
խախտում են գոյություն ունեցող որենքներն ու կար-
գերը: Այդ բանն ապացուցող որինակներ չառ կան:

Սակայն, չնայելով այս ամենին, քիչ չեն այն քա-
ղաքացիները, վորոնք ամենևին չեն ուզում բանի տեղ
դնել հարկեր վճարելու ժամկետները:

Հարկապարսֆ յեվ հարկապարսապաններ

Ցարական վարչակարգից մեզ մնացած ծանր ժա-
ռանգություններից մեկն էլ այն է, վոր հարկատուները
չունեն քաղաքացիական պարտքի և հարկային դիսցիպ-
լինայի գիտակցություն: Ծառ շատերն ամեն կերպ
աշխատում են խույս տալ, պրծնել հարկեր վճարելուց
կամ վճարումը ձգձգել՝ դիմելով ամեն տեսակ միջոց-
ներին:

Հարկային գործավորները ներկայումս բավական լավ
ուսումնասիրել են այն միջոցները, վորոնց ղիմում են
հարկ չվճարողները: Այդ բանը բացառվում է կամ հար-
կատուների թույլ գիտակցությամբ, կամ իրենց քաղա-
քացիական պարտականությունները պարզ հասկանալու
մտքի և դրանք կատարելու անհրաժեշտության բացա-
կայությամբ, և կամ դեպի վերանորոգվող ժողովրդական
տնտեսությունն ունեցած նրանց անտարբեր վերաբեր-

մունքով: Դրանցից յուրաքանչյուրը՝ կարծես թե ասում
է. «Առանց ինձ ել յոլա կերթան», կամ՝ «Ի՞նչ գործ
ունիմ յես ժողովրդական տնտեսության հետ, — իմա ինձ
համար ավելի կարևոր է»: Այդ բանը բացառվում է
նաև գրպանի հաշվով. «չեմ վճարի, գուցե անց կենա,
— ու շահվեմ, փողը մնա գրպանումս»:

Այնքան ել վաղուց չէ, յերբ այդպիսի հարկ չվճա-
րողը մտածում էր, թե արժեքը կորցնող դրամի ժա-
մանակ շահավետ է հարկերի վճարումը ձգձգել, վորով-
հետև մինչև վճարելը՝ «շրջանառության» մեջ յեղած
դրամները նրան վորոշ շահ, ոգուտ կրեբեն:

Սակայն այժմ, կայուն դրամը գործածության մեջ
մտնելուց հետո, այդ տեսակ շահը պետք է կորցնի իր
նշանակությունը հարկ չվճարողի համար: Այժմ հար-
կերը հաշվում ու գանձում են կայուն դրույթներով
(վոսկե ուլերլիներով): Նախկին խորհրդային դրամա-
նիշը «կայնքը քեզ բաշխեց», ուստի ժամանակին իր
հարկը չվճարող հարկատուից բռնագանձվելիք տույժը
նույնպես գանձում են կայուն ուլերով:

Թվում էր, թե հարկ չվճարողը այնքան սրամտու-
թյուն կունենա, վոր գլխի կընկնի, թե հարկի վճար-
ման ձգձգելը իրեն բոլորովին ձեռնաու չէ և սաստիկ
ֆիաս է իր գրպանին: Սակայն չնայած դրան, հարկի
վճարումը կատարվում է բավական անկանոն:

Տեղեկությունների համաձայն, Խորհրդային Սոցիա-
լիստական Հանրապետությունների ամբողջ Միության
մեջ պետական հարկապարտքը մինչև 1924 թվի ապ-
րիլի 1-ը հասնում է 51 միլիոն ուլերու:

Միասնական գյուղատնտեսական հարկապարտքը,

հաշված հաճարի միավորով, կազմում ե մոտավորապես 20 միլիոն փութ:

Այդ նշանակում ե, վոր խորհրդային պետութիւնը՝ ախապես հաշված իր յեկամուսները պակաս ե գանձելի վերքը հիշված գումարի չափով: Հարկերի այդպէս պակաս գանձումը պետք ե առիթ տար կրճատելու՝ կամ սաստիկ կարեւոր ծախսեր ե կամ բաց թողնելու նոր թղթադրամներ:

Իսկ ինչո՞վ բացադրել հարկապարտքի այդ յերևույթը:

Առանձնապես չեն սիրում հարկ վճարել ե ձգտում են նրանից խուսափել ու գործ դնել ամեն տեսակի խորամանկութիւններ՝ հարկից ազատվելու ցանկությամբ՝ գյուղի ե քաղաքի հարուստները:

Սկսենք գյուղից:

Հողագործությամբ պարապող ե շատ քանակությամբ հողեր ցանող գյուղի հարուստներին այնքան ել դուր չեկավ միասնական գյուղհարկը, վորը վճարելու վոչ մի տրամադրութիւն չունին նրանք: Այստեղից պարզ ե, թե մարդ վորքան հարուստ ե, այնքան ել ավելի վատ ե չարաննդ են Բանվորա-գյուղացիական իշխանությանը խաբելու՝ նրա ձգտումները:

Այդ քաղաքացիները գործ են դնում ամեն տեսակ խորամանկութիւն, վորպեսզի հարկի վճարումը ձգձգեն մինչև այն ժամանակ, յերբ կվերջանա հարկահավաքի տափնապը, ե այդպիսով գուցե մոռացվի նաե հարկը: Հարկ չվճարողներից ամենաչարաննալը դրանք են:

Նրանք առաջ ել նույն բանն ելին անում, յերբ շատ հարկեր կային: Նրանցից շատերի վրա մինչև հիմա ել մնացել են ընդհանուր քաղաքացիական, կոո ու բեգարի ե այլն հարկապարտքեր:

Ինչն այն ե, վոր անցյալների հարկային կարգի անկատարելության շնորհիվ, չվճարողներից շատերը հաճախ մնում ելին անպատիժ, վորով նրանց մեջ առաջ եր դալիս տնպատասխանատվության զգացում դեպի իրենց քաղաքացիական պարտականութիւնները:

Բայց այժմ նրանք կսխալվեն իրենց այդպիսի հաշիվներում ե վոչ մի խորամանկութիւն նրանց այլեւ չի ողնի: Այժմ հարկային գործավորները խիստ կերպով հսկում, պաշտպանում են պետական շահերը:

Բացի այն, վոր հարուստները իրենք չեն վճարում իրենց հարկերը, նրանք դեռ ուրիշներին ել դրդում են չվճարելու: Ճիշտ ե, այդ բանը նրանց միշտ չե հաջողվում, բայց ե այնպես, լինում են դեպքեր, յերբ նրանք վորոշ մարդկանց խելքից հանում են:

Սորհրդային իշխանութիւնը չվճարողների այդ խմբակի հետ նազ ու տուզ անել չի սիրում:

Հարկապարտապանների շարքերում կան նաե այսպիսիները, վորոնց չվճարած հարկը կազմում ե չնչին տոկոս: Բայց յերբ շատանում ե այդպիսիների թիվը, այն ժամանակ այդ չնչին տոկոսները կազմում են հսկայական գումար: Հարկի այդ տեսակ լրիվ չվճարելը բացատրվում ե նրանով, վոր հարկատուները կամ ցանկութիւն չունին վճարելու ե կամ չեն կարողանում վճարել վորեւ պատահական հանգամանքների պատճառով (անասունների հիվանդանալու, սասկելու հետեանքով ե այլն), վոր առաջ են բերում նրա համար անըստպանի ծախսեր:

Ընդհանուր առմամբ, մեծ չե այդպիսի հարկապարտապանների թիվը:

Կա հարկապարտականների մի յերրորդ խմբակ, —

վոր ամենաչնչինն է՝ Այդ խմբակը կազմում են այն գյուղացի տնտեսությունները, վորոնք խակապես ուղում են վճարել, բայց միջոց չունին վճարելու: Նրանց մի մասը աչքաթող է արել հարկը պակասեցնելու համար ժամանակին միջնորդություն հարուցել, իսկ մյուս մասը հարկը պակասեցնելու կամ նրանից ազատվելու համար չի կարողացել անհրաժեշտ ապացույցներ ներկայացնել:

Այդպիսի հարկապարտապաններին ընդառաջ են գնում միշտ հարկային գործավորները: Նրանք ոգտվում են արտոնություններով և աջակցությամբ:

Կարելի չի դատել և մի այլ խմբակ — դա այսպես կոչված «մարաղ մտածներն են»: Նրանք չեն շտապում հարկը մոծելու և ամեն կերպ քաջքում են վճարումը, վորի համար դիմումներ են տալիս, միջնորդություններ են մատուցում և այլն: Նրանք սպասում են, թե կարող են լինել նաև զեղչումներ: Բանն այն է, վոր մի քանի վայրերում, չարանենգ մարդիկ լուրեր են տարածում թե չպետք է շտապել հարկը վճարելու, վորովհետև պիտի տեղի ունենան զեղչումներ և «ներումներ»: Ի միջի այլոց, այդպիսի լուրեր սատիկ տարածում ելին Վլադիմիր Իլիչ Լենինի մահից հետո: Յեւ տեղ տեղ մարդիք հավատացին այդ լուրերին, քալազի մեջ քցելով իրենց գլուխը, նրանք ստիպված յեղան հարկը վճարել տույժի հետ միասին:

Այդ «մարաղ մտածների» խմբակը իսկապես պետք է դասել չարանենգների կարգին, վորոնց նկատմամբ և պետք է լինել շատ խիստ:

Բայց գյուղում հարկապարտքը գոյանալու և աճելու մեջ յերբեմն միայն հարկատուները չեն, վոր մեղա-

վոր են, այդ բանում մեղավոր են նաև մեր գավառական ու գյուղական գործավորները:

Նրանք գյուղացուն միշտ հասկանալի ձևով չեն բացատրում այս կամ այն հարկի նշանակությունը, իսկ յերբեմն ել բոլորովին սխալ են բացատրում: Կամ բոլորովին անփութ են վերաբերվում իրենց գործին, այսինքն՝ լավ չեն ստուգում հարկատուների ցուցակը, չեն հետևում այն բանին, վոր վճարումները իր ժամանակին կատարվեն և միջոցներ ձեռք չեն առնում հարկերը գանձելու:

Մեղքը թագցնելու կարիք չկա — լինում է նաև խնամվողություն: Բարեկամաբար թեթևացնում են հարկերը:

Դժբախտաբար, բոլոր այդորինակ դեպքերի մասին լուր չի հասնում գավառի կամ նահանգի իշխանության ներկայացուցիչներին:

Այն ինչ, դա անգրաժեշտ է: Չի կարելի թույլ տալ անճշտապահություն և անտեղի ներողամտություն: Բոլորն որենքի առաջ պետք է հավասար լինեն:

Յեւ յուրաքանչյուր ազնիվ քաղաքացի պարտավոր է հայտարարելու, ուր հարկն է, Խորհրդային գործավորների բոլոր ապորինի կամ անճիշտ գործողությունների մասին: Այդ կարևոր է այն բանի համար, վոր հետագայում այլ ևս չկրկնվեն նման յերևույթներ:

Այժմ ահա մենք տեսնում ենք, թե ինչով կարելի չի բացատրել հարկապարտքը՝ մի քանիսները բոլորովին չեն ուղում վճարել իրենց հարկը, մյուսները վճարել են միայն մի մասը և կարծում են, թե հերիք է, վոմանք ամեն կերպ ձգձգում են վճարումը, իսկ կան մարդիկ ել վոր չեն կարողանում վճարել, վորովհետև մի-

Նոցներ չունեն։ Յեւ այդ բոլոր պատճառներով հարկապարտքը գյուղում աճում, հա աճում ե։

Իսկ քաղաքի հարկապարտքի աճումը, բացի այդ պատճառներից բացատրվում ե և ուրիշներով, վորոնց թիվը, ընդհանուր առմամբ, շատ մեծ ե։

Դրանցից ամենահիմնականն այն ե, վոր հարկատուներին չեն գտնում։ Նրանք դիտավորյալ կերպով խուճափում են հարկերը տալուց, զանազան առարկություններ և փաստաթղթեր մեջ քցելով, կամ տեղափոխվելով մի քաղաքի մեկ փողոցից մի ուրիշը և առհասարակ, ինչպես հարկապարտապաններից մի քանիսը, թափառաշրջիկ կյանք վարելով։ Ընդհանրացած յերեւոյթ ե. վոր այս կամ այն քաղաքացին լավ իմանալով ժամկետին հարկի վճարման անհրաժեշտության մասին, դիտավորյալ կերպով թաքնվում ե։ Իսկ յերբ հարկային գործավորները ստիպողական միջոցներով ստիպում են նրան հարկը վճարելու, այն ժամանակ նա աշխատում ե արդարանալ նրանով, թե չի իմանում որեւէները, կարգադրությունները և այլն։

Ի հարկե, թաքնվելու այդորինակ դեպքերը հարկապարտապանին հնարավորություն չեն տալիս վերջնականապես ազատվելու իր հարկից։ Դա միայն ուշացնում ե նրան գտնելու որը և հարկի վճարումը. բայց դրա փոխարեն նրա վերաբերմամբ գործադրվող օտիպողական միջոցները լինում են ավելի խիստ։

Հարկեր յեւ սույժեր

Ժամկետին չվճարված հարկի գումարին ավելանում ե նաև տույժը, վոր խիստ զգալի կերպով անդրադառնում ե անճշտապատհ հարկատուների գրպանի վրա։

Շատ հաճախ ե պատահում, յերբ լսում ենք նրանց խոսակցությունը — թի հարկերը ինքն ըստ ինքյան վոչինչ են, գուցեւ բան են տույժերը, վորոնք ուղղակի դատարկում են մարդու գրպանը։ Տույժերը ուղղակի պատուհաս են։

Դրա հետ միասին, սովորաբար ավելացնում են, թե խորհրդային իշխանությունը տույժերի վերաբերմամբ շատ անողորմ ե — շատ մեծ են այդ տույժերը. և վոր չափազանց լավ կլիներ, յեթե վոչ մի ժամկետ և տույժ չլիներ, այլ յուրաքանչյուր հարկատու մուծեր դրամը՝ յերբ ուզենար և վորքան ուզենար, համաձայն իր տնտեսական հաշիվների։

Ի հարկե, հարկատուի համար շատ լավ բան ե այդ տնտեսական հաշիվը։ Դրա մասին խորհրդային իշխանությունը ինքն ել ե մտածել, մտցնելով միասնական գյուղհարկը, վորը թեթևացնում ե գյուղացու հարկային ծանրությունները։

Բայց պետք ե ի նկատի ունենալ և այն բանը, վոր պետությունն ել ունի իր տնտեսական հաշիվը, յերբ հարկ ե դնում քաղաքացիների վրա։

Պետությունը հաշվի առնելով իր կարիքները, յենթադրում ե մինչև վորոշյալ ժամկետը հարկերից հավաքել մի գումար, վորով կծածկի իր ծախսերը։ Բայց հարկի վճարման ձգձգելու պատճառով, հավաքած գումաներն ել չեն բավականացնում, և պետությունը, ինչպես գիտենք, հաճախ ստիպված ե լինում տպագրելու նոր թղթադրամներ։

Իսկ այժմ մինչև իսկ փոքրիկ յերեխաները գիտեն, թե ինչ արժեք ունեն այդ թղթադրամները։

Եժան թղթադրամները ձեռնտու չեն հարկատուին,

նրանք ձեռնառու չեն նաև պետութեանը: Իսկ ճշտապահ հարկատուները սրտնեղում են, թե վոմանք հարկերը չեն վճարում, այն ինչ՝ իրենք արդեն հարկը վճարել են իր ժամանակին:

Այդ պատճառով ել պետութիւնը անճշտապահ հարկատուների վրա տույժ ե դնում, վորպեսզի դա սովորույթ չդառնա և ուրիշների համար վատ որինսակ չըլինի: Սակայն միշտ չեն ոգնում այդ տույժերն ու տուգանքները — յերբեմն հարկավոր ե լինում գործադրել ավելի ևս խիստ միջոցներ:

Ի՞նչ ե սպասում համառոտեմ հարկը չվճարողներին

Ձարանենգ և համառորեն չվճարողների հետ նազանելու կարիք չկա: Ուրիշ բան, յեթե նրանք աղքատ լինելին և վճարելու հնար չունենային, թե չե՝ մեծ մասամբ նրանք ունեւորներ, նույնիսկ հարուստներ են: Իսկ աղքատ հարկապարտապաններին որինքը տալիս ե արտոնութիւններ:

Հարկային մարմինները հարկապարտապանութեան դեմ պայքարելու համար ունեն մի շարք միջոցներ, որինակ՝ 1) կարող են վեր գրել և կալանքի յենթարկել հարկապարտապանին պատկանող գույքը, 2) այդ գույքը կարող են վաճառել աճուրդի միջոցով, 3) կարող են քրեական դատի յենթարկել, չարանինգ կերպով հարկը չվճարելու համար, և 4) կարող են բանտարկել հարկապարտապանին:

Ի լրումն այդ բոլորի, վճարողների նկատմամբ կիրակվող ներգործման այդպիսի միջոցների բոլոր դեպ-

քերի մասին՝ տեղեկացնում են բոլորին: Այդ կատարվում ե պատասխանատւութեան յենթարկվածների ազգանունները լրագրում տպագրելով, կամ թե չե բազմամարդ տեղերում, դրա մասին հայտարարութիւններ կպցնելով:

Այդ ձևով ամեն վոք՝ թե քաղաքում, թե գյուղում կարող ե իմանալ, վոր այս ինչը իր հարկը չի վճարել և դրա համար դատի յե յենթարկվել: Չենք կարծում, վոր այդպիսի «փառք» կարող ե հաճելի լինել հարկ չվճարողին: Նա ուշքի կգա, բայց արդեն ուշ կլինի: Իսկ դրա փոխարեն, յեկող տարի նա այլ ևս առիթ չի տալ, վոր հարկապարտք գոյանա, այլ ամենից շուտ ինքը կվճարի իրենից ստանալիք հարկի գումարը:

Փորձը ցույց ե տվել, վոր բռնագանձման այդ միջոցները տալիս են ամենալավ հետեանքները:

Հարկ չվճարողը շարունակ գանգաւում ե, թե հարկը վճարելու դրամ չունի. իսկ հենց վոր բանը հասնում ե նրա կայքը վեր գրելուն ու վաճառելուն — մեկ ել տեսնես, դրամ ճարեց, և աճուրդը այլ ևս չի կայանում:

Այդպիսի որինակներ՝ վորքան կուզեք:

Բայց պատահում են և այնպիսի չարանենգ չվճարողներ, վորոնց պետք ե դատի յենթարկել: Այդպիսի միջոցներ գործադրվում են այն չվճարողների վերաբերմամբ, վորոնք նախկին տարիներումն նույնպես անկանոն են վճարել իրենց հարկերը:

Բերենք այստեղ Քրեական Որինագրքի այն հոդվածների բովանդակութիւնը. վորոնք հարկերը չվճարելու համար սահմանում են պատիժներ:

Հոգվ. 78. Դրամական հարկը կամ բնատուրքը

վճարելուց և պարհակը կամ կոտ ու բեգաւը կատարելուց մասսայորեն հրաժարվելու համար՝ պատժվում են՝

1) Դրդիչները, ղեկավարները և կազմակերպիչները — յենթարկվում են ազատազրկման՝ մի տարուց վոչ պակաս ժամանակով, ըստ այսմ, գրավվում և նրանց ամբողջ գույքը կամ գրա մի մասը:

2) Մնացած բոլոր մեղսակիցները — յենթարկվում են ազատազրկման 6 ամսից վոչ պակաս ժամանակով, կամ գույքի բռնագանձման՝ այն չափով, վորը պակաս չի այդ վճարումների ու պարհակների կրկնակի քանակից:

Հոդվ. 79. Առանձին քաղաքացիները ժամկետին հարկ չվճարելու համար, կամ դրամական հարկը ու բնատուրքը վճարելուց և կամ համապետական նշանակութուն ունեցող աշխատանքներ կատարելուց հրաժարվելու պատճառով յենթարկվում են՝

Առաջին անգամ համապատասխան մարմինների վարչական պատիժներին՝ այն չափով, վորը սահմանված և որենքով:

Կրկնակի և համառորեն չվճարումն, կամ աշխատանքների ու պարհակի կատարումից հրաժարվելը և կամ նրանց այլ գործողութունները, վորոնք հաստատում են չվճարողների չարանենգութունը, յոնթարկվում են՝

ազատազրկման կամ պարտադիր աշխատանքների՝ 6 ամսից վոչ պակաս ժամանակով, կամ ամբողջ գույքի, և կամ նրա մի մասի բռնագրավման, և կամ ել՝ գույքի բռնագանձման, վոչ պակաս՝ քան նույն այդ վճարումների և պարհակների կրկնակի չափը:

Հոդվ. 80. Փոխադարձ համաձայնությամբ կազմակերպված թաքուցումները, կամ հարկադրվելիք և հաշ-

վառման յենթակա առարկաների ու մթերքների քանակների, նույնպես և ցանքսերի, մարգագետինների, բանջարանոցների և անասուային տարածությունների չափի, կամ անասունների քանակի սխալ ցուցմունքները, բացարձակ վատ հատկութուն ունեցող իրերի կազմակերպված մոծումն, քաղաքացիների վրա որենքով դրված աշխատանքների ու անհատական պարհակների փոխադարձ համաձայնությամբ չկատարելու համար, դրդիչները, ղեկավարները և կազմակերպողները յենթարկվում են՝

ազատազրկման մի տարուց վոչ պակաս ժամանակով, միևնույն ժամանակ բռնագրավվում և նրանց ամբողջ գույքը կամ նրա մի մասը. ազատազրկումը կարող է լինել նաև առանց գույքի բռնագրավման. մնացած մեղսակիցները յենթարկվում են՝

ազատազրկման 6 ամսից վոչ պակաս ժամանակով կամ գույքային և պարհակային բռնագանձման, բայց վոչ պակաս, քան այդ վճարումների ու պարհակների կրկնակի քանակը. նույն այդ արարքների համար, վորոնք սակայն կատարվում են առանց փոխադարձ համաձայնության, հանցավորները յենթարկվում են (Քր. որենսգրքի) հոդվ. 79-ում նախատեսված պատիժներին:

Պատիժներ են սահմանված նաև վերևում հիշատակված հանցագործությունները կատարելու դրդիչների համար (Քր. որենսգրք. հոդվ. 83):

Խորհրդային իշխանությունը այդպիսի ստիպողական խիստ միջոցների յե դիմում՝ հարկադրված անհրաժեշտությունից: Նրան բոլորովին հաճելի չե դատել ու պատժել իր քաղաքացիներին յեվ խել նրանց գույքը. բայց ի՞նչ արած:

Դա անհրաժեշտ է: Այդպես և պահանջում ժո-

դովորական տնտեսութեան վերականգնման գործը։ Այդ գործը, այսպէս ասած, ռազմականն է, հետեւապէս ռազմական են յեւ Նրա միջոցները։ Ինչպէս արդեն ասացինք, հարկի չարանենք չվճարողները ժողովրդական տնտեսութեան վերականգնման գործի թշնամիներն են։ Այդ պատճառով նրանց հակառակորդ գործադրվում են ամենախիստ միջոցները։

Հարկ չվճարելը խառնում է խորհրդային պետութեան տնտեսական հաշիվները և նրա համար ավելորդ աշխատանք և ստեղծում։

Հարկային գործավորները կոչված են բարելավելու խորհրդային պետութեան դրամական վիճակը և դրա հետ միասին աշակցելու ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան վերականգնմանը։ Այն ինչ, դրա փոխարեն, նրանք ստիպված են լինում իրենց ուժերն ու ժամանակը վատնելու հարկապարտքը հավաքելու նպատակով ուժեղ գործունեություն կազմակերպելու վրա, անհանգիստ անելու գավգործկոմներին և գյուղխորհուրդներին, աճուրդով վաճառելու ջանջալ հարկատուների գույքը, դատի տալու նրանց և այլն։

Ավելի լավ և ավելի հեշտ չէր լինիլ արդյոք, յեթե բոլոր հարկատուները սահմանած ժամկետներին կատարեյին մուծումները և բանը չհասցնեյին մինչև գույքի վաճառումը, կամ մինչև դատը և կամ տույժը, վորը յերբեմն շատ ավելի ծանր և լինում, քան իրենք՝ հարկերը։

Ընկերներ, մտածեցեք այս հարցերի մասին յեւ դուք կտեսնեք, վոր հարկի իր ժամանակին վճարելը շատ ավելի հեշտ է յեւ շատ ավելի արժան է նստում թե պետութեանը յեւ թե իրեն հարկատուին։

Յեթե հարկավոր և հարկ վճարել, ուրեմն, զբաղից

փախչել, ազատվել չես կարող։ Շուտ թե ուշ, բայց պետք է վճարես — դուք և տույժի հետ միասին։

Ամենից լավն այն է, վոր վճարես կամովին, — դա թե ավելի ծեռնաւոր յե յեւ թե հանգիստ։ Վոչ վորք քեզ չի վորովի յեւ վոչ վորք քեզ չի նեղացնի։ Պետութեանը քեզանից գոհ է, գոհ էս նաեւ դու ինքդ, վորովնեւ քարեխղճորեն կատարեցիր քո քաղաքացիական պարտքը — մուծելով քո լուծման ժողովրդական ամբողջ տնտեսութեան վերականգնման ընդհանուր գործի մեջ։

Մի, քողմեք, վոր հարկապարտք գոյանա

Հարկերը մուծեք ժամանակին։ Հարկը անհրաժեշտ է ժողովրդական տնտեսութեանը ամրապնդելու համար։ Այս խոսքերը պետք է անգիր խմանան բոլոր հարկատուները։

Յեթե նրանք չմոռանան այդ խոսքերը և ըմբռնեն այդ ինն պարզ ու հասկանալի բառերը, այն ժամանակ հարկապարտք չի լինիլ։ Այդ ճշմարիտ է, ինչպէս ճշմարիտ է և այն, վոր հարկից վոչ վորք խուսափել չի կարող։

Հարկերին յենթակվելը, ուրիշ խոսքով հարկային դիսցիպլինան, միակերպ պետք է տեղ բռնի ինչպէս հարկապարտապանի, նույնպէս յեւ հարկային գործավորի սրտում։ Հարկապարտապանին այդ դիսցիպլինան անհրաժեշտ է նրա համար, վոր նա վնաս չհասցնի թե՛ գանձարանին, յեւ թե՛ իրեն — գոր հույս չդնելով այն բանի վրա, թե նրան չի հասնի ստիպողական գանձման հերթը։ Իսկ հարկային գործավորին

դա՝ անհրաժեշտ է նրա համար, վոր նա իրեն չհուսադրի, թե հարկերը իրենք իրենց կգան, կլցվեն պետութայն գանձարանը:

Նրկայումս, յերբ Սորհրդային պետությունը ստեղծում է գրամական ուժեղ սիստեմ — նա ավելի ևս մեծ կարիք ունի գրամի: Պետությունը աշխատում է սահմանել հարկադրման ավելի ուղիղ և կատարելագործված ձև:

Սորհրդային իշխանությունը այսպիսի պայմաններում ավելի յնվա իրավունք ունի պատժելու թե համառորեն հարկից խուսափողներին, յեվ թե, հարկային անհոգ գործավորներին:

Իսկ ինչ վերաբերում է այն հարկապարտաններին, վորոնք հարկապարտքի տակ են ընկել շնորհիվ իրենց անգիտակցության կամ անփութության — նրանք պետք է հասկանան, վոր ժամանակին հարկը չվճարելու պատճառով խոշոր ֆւաս են հասցնում թե իրենց, և թե պետությանը:

Նրանք պետք է իրենց ստիպեն իրենց պարտականություններում ճշտապահ լինել և հավասարվեն նրանց, ովքեր բոլոր հարկերը վճարում են նշանակված ժամանակին:

Իսկ առհասարակ, թե՛ հարկապարտապաններին, յեվ թե հարկային գործավորներին պետք է ասել — «մի՛ թողնեք, վոր հարկապարտք գոյանա»:

Հարկապարտք վճարելով ետաբերյալ արժույթը

Ուրիշ բան է, յերբ խոսքը վերաբերում է թույլ և չքավոր տնտեսություններին: Չե, վոր գյուղում քիչ չեն այն տնտեսությունները, վորոնք ցանկանում են վճարել հարկ, բայց չեն կարողանում: Այդ այն չքավոր տնտեսություններն են, վորոնք քիչ է մնում, վոր սովամահ լինեն: Սորհրդային իշխանությունը այդպիսի տնտեսություններին միշտ ընդառաջ է գնում:

Այդպես. Աշխատանքի և Պաշտպանության Սորհուրդը վորոշել է մինչև 1924 թվի մայիսի 10 չղանձած 1923/24 թվի գյուղհարկի պակասը համարել հարկապարտք: Այդ վորոշումը մեծ արտոնություններ է տալիս հարկը հետաձգելու և այն գիջելու վերաբերյալ:

Այդ ամբողջ աշխատանքը պետք է կատարեն Հարկային Հանձնաժողովները:

Գյուղացիական բոլոր տնտեսությունները, վորոնք հարկապարտք ունեն, հաշվառման են յենթարկվում և բաժանվում են յերեք խմբակների:

Առաջին խմբակի մեջ են մտնում գյուղացիական այն տնտեսությունները, վորոնք հարկապարտքը վճարել չեն կարող. հետևապես, ել կարիք չկա այդ պարտքը թողնելու նրանց վրա: Հարկային Հանձնաժողովներին իրավունք է վերապահված ազատել նրանց այդ հարկապարտքից:

Ցերկրորդ խմբակը, վոր թվով ամենաշատն է, կազմում են այն գյուղացիական տնտեսությունները, վորոնք վրա պարտք է մտցել հարկի չմուծված մասը, և

վորոնք այժմ, ժամանակավոր մի քանի ղեկավարություններին շնորհիվ, մինչև նոր բերքը, չեն կարող վճարել այդ հարկը, բայց հիմք կա սպասելու, թե մյուս բերքին այդ հարկապարտքը կարող կլինեն վճարելու՝ կամ լիովին և կամ նրա մի մասը:

Հարկային Հանձնաժողովները պետք է, առանց տույժի, այդպիսի հարկապարտապանների պարտքը զանձեն կամ լիովին, և կամ նրա մի մասը միայն, հետաձգելով մնացածը մինչև հարկային նոր կամպանյան:

Հարկային Հանձնաժողովները խիստ կհետեն, թե թվ է արժանի այդ արտոնություններին և ով՛ վճի: Նրանց խափելը ղեկավար է:

Тип Полиграфшкола, Ул. Акакий Церетели № 3.
Габлит 46.

Тираж 2000.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0205548

27722